

HETEROTOPIC VIEW

Journal homepage: www.heterotopicview.comHETEROTOPIC
VIEW

Social Science Journal

KÜLTÜREL BİR MİRAS ÖGESİNİN İZİNİ SÜRMEK: DRABUT ÇALGISI*

TRACING A CULTURAL HERITAGE ELEMENT: THE DRABUT INSTRUMENT

Esin TAŞ¹

Makale Bilgisi

Gönderildiği Tarih

20.04.2024

Kabul Edildiği Tarih

31.05.2024

Article Info

Date Received

20.04.2024

Date Accepted

31.05.2024

Anahtar Sözcükler

Kültürel Miras, Telli çalğı,

Drabut, Amasya

Keywords

Cultural heritage, Stringed

instrument, Drabut, Amasya

Öz. Müzik Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Ozanlık geleneği bunun somut bir örneğidir. Türk toplumunun müzikle olan ilişkisi tarihsel süreçteki göç hareketleri, farklı devletler ve bölgeler ile kurulan etkileşimler sayesinde zenginleşmiştir. Özellikle Osmanlı imparatorluğu döneminde farklı kültürlerle kurulan ilişkiler Türk musikisini daha da çeşitlendirmiştir. Ne var ki tarihsel süreçte kültürel çeşitliliğin ve mirasın sembolü olan bazı enstrümanlar unutulmaya yüz tutmuştur. Bunlardan biri de tarihsel izlerine Amasya'da rastlanan drabut çalgısıdır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Drabut çalgısının günümüzdeki temsilcileriyle görüşmeler yapılarak ilk elden derinlemesine bilgiler alınmıştır. Çalışma ile amaçlanan drabut çalgısının somut kültürel miras olarak kabul edilmesine dair argümanlar sunmak ve farkındalık kazandırmak olmuştur. Bu çalışma neticesinde drabut çalgısı Amasya müzesinde sergilenmeye başlamıştır. Ayrıca Amasya Belediyesi Konservatuarı, vereceği konserlerde bu çalgının orkestra da eşlik sazı olarak kullanılmasını olumlu karşılamıştır. Benzer şekilde belediye konservatuvarında drabut çalgısına yönelik dersler verilmesi ve böylece çalgının tanınırlığı ve bu çalgıyı icrâ eden müzisyenlerin sayısının artırılması gerektiği de öngörülmüştür.

Abstract. Music has an important place in Turkish culture. The minstrel tradition is a concrete example of this. Turkish society's relationship with music has been enriched by migration movements in the historical process and interactions with different states and regions. Especially during the Ottoman Empire, relations with different cultures further diversified Turkish music. However, some instruments, which are symbols of cultural diversity and heritage in the historical process, have sunk into oblivion. One of these is the drabut instrument, whose historical traces are found in Amasya. Interview technique was used as a qualitative research method in the study. In-depth first-hand information was obtained by interviewing the current representatives of the drabut instrument. The aim of the study was to present arguments for the acceptance of the drabut instrument as tangible cultural heritage and to raise awareness. As a result of this study, the drabut instrument started to be exhibited in the Amasya Museum. In addition, the Amasya Municipality Conservatory welcomed the use of this instrument as an accompaniment instrument in the orchestra during the concerts. Similarly, it was also envisaged that the municipal conservatory should offer courses on the drabut instrument, thus increasing the recognition of the instrument and the number of musicians performing this instrument.

1. Giriş

Müzik, geçmişten günümüze kadar en güçlü iletişim araçlarından biri olmuştur. Tarih öncesi insanların konuşmaya geçmeden önce gündelik işlerini ritimle ve daha sonrada seslerle yani müzikle yapmış oldukları iddia edilmektedir (Özkan, 1998:1). Bu açıdan hemen her toplum gibi Türk toplumunda da müziğin iletişimsel gücü tarihte önemli bir yer tutmuştur (Paşaoğlu, 2009). Tarihin en eski uygarlıklarından birisini kurmuş olan Türklerin yaşam biçiminde o güne ışık tutan müzik eşliğinde yapılan sanatsal

ritüeller çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Gündelik yaşam tarzının en önemli belirleyicilerinden olan dinî törenler bunun ön güzel örneklerini taşımaktadır. Törenlerde yapıla toylar veya ölen kişinin arkasından düzenlenen yuğlarda müzik önemli bir yer tutmuştur. Bunda Türklerin uzun yıllar boyunca Şamanizme inanmış olmalarının payı yüksek olmuştur. Türkler, dinî törenlerini bir şenlik havasıyla kutlamışlardır. Örneğin Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan mevsim geçişlerinde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Gök gürlmeleri veya şimşek çakmalarıyla özdeşleştirilen bahar mevsimine girişte yapılan kutlamaların en dikkat çekici ögesi kurban

¹ Millî Eğitim Bakanlığı

* Bu makale, Amasya Şehit Ferhat Ünelli Bilim ve Sanat Merkezi'nde görevli Esin Taş danışmanlığında öğrenci Güneş Tahtasakal ile yürütülen 1689B012274091 başvuru kodlu 2022 yılı 2204-B TÜBİTAK projesine sunulan çalışmadan uyarlanmıştır. Bu çalışma TÜBİTAK tarafından teşvik ödülüne layık görülmüştür.

törenleri olmuştur. Bu törenlerde at yarışlarının yapılması, şarkılar ve türkülerin söylenmesi, yemek yenilmesi ve müzik aleti çalınarak toplu halde dansların yapılması bunun en güzel örnekleri olmuştur (İzgi, 1977; Ögel, 1987). Dinî törenlerinde Şamanlar def, kopuz ve davul çalgılarını kullanmışlardır. Askerî musikinin ilk örneklerine de Orhun Kitabeleri'nde rastlanmaktadır. Divanü Lûgat-it Türk eserinde Kaşgarlı Mahmut, Türklerin savaşlarda davul, kös, boru gibi müzik aletlerini kullandıkları ile ilgili bilgilere vermiştir. Türk Müziği tarihinin önemli kaynakları arasında sayılan 'edvar'larda da o dönemlerde çalınan çalgılar hakkında bilgilere rastlanılmaktadır (Asker ve Asker, 2008). Bu eserler bizlere dönemin çalgı aletleri hakkında ait bilgiler vermektedir. Örneğin Ebu Nasr Farabi'nin Kitabü'l-Musika'l-Kebir (Büyük Musiki Kitabı) adlı eseri bunlardan birisidir (Güneygül, 2020). Yine 14. yüzyılda Hasan Kaşani'nin yazdığı Kenzü't Tuhaf (Hediyeler Hazinesi) isimli eserde çalgı aletlerine ait bilgiler veren önemli bir eserdir. Bu eserde Acem çengi, Mısır çengi, düdük, kaval, miskal, kemençe, def gibi pek çok çalgı aletinden bahsedilmektedir.

Musiki âlimi Abdülkadir Meragi ise çalgı aletlerini teknik özellikleri ve akorlarıyla beraber anlatmıştır. Çalgıları telli, nefesli, taslar ve levhalar olarak üç grupta inceleyen Meragi'de telli çalgılar: Ud-ı kadim, şeştay, tarab-rud, kemençe, tambur, kopuz, rebab, pipa, kanun iken nefesli çalgılar: örnek: Nay-ı sefid, nay-ı balaban, surnay, nefir, musikar, çıpçık'tır. Taslar ve Levhalar bölümü ise Saz-ı kasat-ı çini, saz-ı elvah olarak yer almıştır (Sarı, 2012; Abbasoğlu, 2023).

Evliya Çelebi de Seyahatnamesinde 81 tane çalgıdan bahsetmiştir. Bu çalgılardan bazıları: Çeng, Tanbur, Kanun, Santur, Kös, Kudüm, Çögür, Daire, Cura, Zurna, İkliğ, Balaban, Nefir, Kaval (Erkılıç, 1954). 18. yüzyılda yaşamış olan Hızır Ağa tarafından telif edilen Tefhimü'l Makamat fi Tevlidi'n-Nagamat (Nağmelerin Doğuşunda Makamların Açıklanması) isimli eserde ise renkli resimler halinde bağlama, rebab, santur, harp, ud, olyon, org, kitare, klavsen, kanun, santur, zurna, keman, ıklığ, tanbur, çenk gibi çalgılar yer almıştır (Somakçı, 2016).

Bilgiler ışığında Türk musikisine ait birikim, Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya ve Avrupa'ya uzanan tarihî geçmişinde yattığı görülmektedir. Geniş bir coğrafi alana yayılmış olan Türklerde müzik kültürü böylece zenginleşmiş ve etkileşime girdiği Doğulu ve Batılı milletlerin kültürel izlerini taşımıştır. Bu nedenle Türk müziği karakteri özü itibarıyla farklılık, zenginlik, çeşitlilik ve çokluk barındırmaktadır (Uçan, 2000; Aydın ve Dündar, 2013). Amasya şehri de tarihsel açıdan bu kültürel kesişimin noktalarından biri olmuştur. Nitekim Evliya Çelebi, şehirde kırk sekizi Müslüman, beşi gayrimüslim olmak üzere toplam elli üç mahalle bulunduğunu kaydetmekte ve nüfusu da 5000 hane olarak göstermektedir. XIX. yüzyılda fiziki bakımdan pek gelişmemesine rağmen nüfus yönünden kalabalıklaşan şehir Türk, Ermeni, Rum, Gürcü vs. nüfusun bir arada yaşadığı kozmopolitik yapısını korumuştur (Şahin ve Emecen, 1991; Kuş, 2016; Polat, 2019).

Bu çalışmada tarihsel süreçte bir arada yaşama kültürünü sembolize ettiği iddia edilen "drabut" çalgısı ele alınmıştır. Enstrümanların önemli bir kısmı millî olarak kabul görünürken belli bir bölgeye ait olup yerel düzeyde kalan dolayısıyla ulusal müzik kültürüne henüz dâhil edilememiş çalgılar da bulunmaktadır (Ergan, 1994). Bu tür müzik aletlerinden bir tanesi olan "drabut" çalgısına Amasya yöresinde rastlanılmış ve kültürel bir miras ögesi olarak literatüre girmesi amaçlanmıştır. Çalgının özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bağlama ve tambur gibi bilinen yaygın çalgılarla enstrümental özellikleri karşılaştırılmıştır. Çalgıyı icrâ eden kişilerle yapılan görüşmeler neticesinde bu çalgının Amasya kültüründeki yerini anlamak ve açıklamak önemsenmiştir.

Drabut çalgısıyla ilgili bulgulara geçmeden önce çalgının özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için kendisine benzeyen diğer çalgı türleri hakkında kısa bilgiler verilmesi uygun görülmüştür. Bundan sonraki bölümde kopuz, bağlama, tambur çalgıları hakkında bilgiler verilerek karşılaştırma yapılmıştır.

1.2. Kopuz

Bilinen en eski Türk müzik aleti kopuz olarak bilinmektedir (Göher, 2021). Türk müzik kültüründe telli çalgıların atası diyebileceğimiz kopuzun mazisi bin yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Kopuz hakkında Uygurlara ait bulgularda, Uygur Türklerinden İdikut hükümdarı Bökü Kağan'ın kopuz çaldığı ifade edilmiştir (Feyzioğlu, 2006:234). Türklerin ozanlık ve destan okuma geleneklerinde veya dinî törenlerinde kopuzu kullanmışlardır. Aslında Orta Asya'daki kopuz ve Anadolu'daki bağlama şekil ve biçim bakımından birbirlerine benzerdirler. Müzik aletlerinin benzerliği ortak bir müzik kültürünün oluşmasını sağlayan unsurlardan biri olmuştur (Turan, 2016; Gazimihal, 1947).

Kopuz çalgısı için tarih boyunca değişik teller kullanılmıştır. Bunlar, at kılı, bağırsak (kiriş), ipek ve metal tellerdir. Kırgız ve Kazak Türkleri, kopuzlarını ceviz ağacından yapmaktadırlar. Ceviz ağacının kopuz ve dolayısı ile saz yapımında kullanımı ise böylece başlamıştır. Yine Kırgız Türkleri kopuzlarını çam ağacından yapmışlardır. Bunun sebebi ise yaşadıkları çevrede çam ağacının yoğun olmasından kaynaklıdır. Altay ve Kuzey Türkleri ise sedir ağacından kopuzlarını yapmışlardır. Ancak bu kopuzlar rezonans ve ses bakımından çok iyi netice vermezler. Deri göğüslü kopuzlarda göğse gerilen deriler de çeşitlilik göstermektedir. Kırgızlarda kopuzun göğsüne deve derisi gerilmektedir. Bununla birlikte derinin sıcağa ve soğuğa karşı çok hızlı tepki vermesi, rezonans bakımından ağacın deriden daha iyi olması ve metal tel kullanımına geçiş ile birlikte tellerin göğüs üzerine çok fazla baskı yapıp derinin bu baskıya tepki verememesi sonucu kopuzlarda ağaç göğüs kullanımına geçilmiştir (Ögel, 1978).

Şekil 1. Kopuz çalgısı

1.3. Bağlama

Tekne; bağlamadaki ses haznesi olarak da tanımlanmakta ve bu özelliği ile ses kalitesi açısından hayati önem taşımaktadır. Tekne yapımında genel olarak sert ve özgül ağırlığı yüksek olan ağaç (dut, maun, ardıç vb.) kullanımı ses kalitesini önemli bir oranda etkilemekte, iyi bir tını elde edilmesini sağlamaktadır. Göğüs kısmı “Sık elyafli ağaçlardan (kızılçam, ladin, köknar) yapılarak, tek parça olabileceği gibi, kenarlara başka renkli ağaçlar da konulabilir. Teknenin üstüne yapıştırılır. Tuşe bölümü parmak baskılarının gerçekleştirildiği ve perdelerin (ses ayraçları) üzerinde konumlandığı bölümdür. Tekneye bir takoz yardımıyla tutturulan tuşenin yapımında genellikle sert ağaçlar (kelebek, istiriç vb.) kullanılmaktadır. Bağlamanın perdeleri “Bağlamanın tuşesi üzerine genellikle dörtlü sarmal bir halde bağlanan perdeler, tuşe üzerinde seslerin yerinin belirlenme görevini üstlenirler”. Perdeler genellikle siyah renge boyanmış misinalarla yapılmaktadır ve tuşe üzerinde sabit değildir. Bağlamanın burguları sapın uç kısmındaki deliklere takılan ağaçtan yapılan burgular telleri germeye yarar. Her burguya bir tel bağlanır (İmik ve Haşhaş, 2020).

Şekil 2. Bağlama çalgısı

1.4. Tambur

Tambur (Tanbur); Türk Müsıkisinde ana eşlik sazı olarak önemli bir yere sahip olmuştur (Güneygül, 2020). Organolojinin uzun saplı lavta türünün tipik örneklerinden biri saydığı telli çalgıdır. Özbek ve Uygur müsıkisinde çalınan birbirine benzer iki çalgıdan başka İran'ın Luristan bölgesindeki Ehl-i Hak dergâhlarında, Kuzey Irak ve Suriye halk müsıkisinde kullanılan bağlama benzeri çalgılar da tambur (tanbûr) adını taşımaktadır (Karakaya, 2010).

Şekil 3. Tambur çalgısı

Tambur, yarım elma şeklinde gövdesi ve uzun sapı olan bir çalgıdır. Dilimlerden oluşan teknesinde erik, dut, ceviz, pelesenk, gül, akçaağaç, paduk, vengi, maun, teak, ardıç, abanoz gibi ağaçlar kullanılır. Ses tablası (göğüs, kapak) lâdin ağacından yapılır. Sap üzerine bağır sak iplikler ya da misinadan oluşan perdeler sarılır. Tambur'un 3 oktavlık ses sahası vardır. Bazı tamburlarda sapın ucu ses tablasının üzerine doğru uzatıldığında ses sahası 4 oktava çıkar. Tamburun 7 teli vardır. Teller çelik ve pirinçtendir. Mızrabı bağa denilen deniz kaplumbağasının karın altı kemiğinden yapılır. Tamburda teller 4 grup halinde takılır. Alttan birinci, ikinci ve

üçüncü teller çift, en üstteki dördüncü tel ise tek olarak takılır. Birinci tel yegâh, ikinci tel kaba rast veya kaba düğâh, üçüncü teller yegâh sesine akortlanır (Çöl, 2017). Bir Müzik kuramcısı olan tanburî Suphi Ezgi'ye göre Türk Müsıkisi eserleriyle saf aşkı terennüm eden saz Büyük Türk Tanburu'dur (Ezgi, 1948).

2. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma örnekleminde yer alanların, araştırma konusu hakkında bilgi, duygu ve düşüncelerini aktif olarak açıkladığı, yaşam öyküsünü anlattığı veri toplama tekniğidir (Baltacı, 2019). Çalışmada “drabut” çalgısının tasarımcısı ve icracılarından birisi olan Kemal Yıldırım ve Hamdi Apaydın, Belediye konservatuvarı Müdürü İlhan Demirci yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmada Görüşme tekniğinin tercih edilme nedeni Drabut çalgısıyla ilgili birincil elden bilgi almak ve çalgıya ismini veren Kemal Yıldırım'a kendisini ifade edebilme fırsatı sunmaktır. Bu da görüşme tekniğinin güçlü yanlarından birisidir (Tekin, 2006). Ayrıca derinlemesine bilgi almak ve onların konu hakkında duygu ve düşüncelerini ortaya koyabilmesi de bu tekniğin diğer güçlü yanlarıdır (Punch, 2005). Görüşme tekniği, katılımcı ile iletişim kurmak ve onun bilgi ve deneyimlerinden faydalanarak bakış açısını ortaya çıkarmayı amaçlayan çalışmalar için kullanılmaktadır (Punch, 2005; Dömbekçi ve Erişen, 2022). Çalışmada yapılandırılmamış açık uçlu sorular aracılığıyla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Böylece görüşme tekniğinin sağladığı esneklikten yararlanılmış ve görüşmeye samimiyet kazandırılmıştır. Ayrıca bu durum nitel görüşme tekniğinin (derinlemesine) güçlü yanı olmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Aziz, 2011).

Creswell (2017)'in nitel araştırma süreci için geliştirdiği aşamalardan hareketle Araştırma sürecinde veri toplama aşamasına geçilmeden önce derinlemesine literatür taraması yapılmış ve daha sonra konuyla ilgili mekân ve kişiler belirlenmiştir. Bununla amaçlara araştırmada incelenen konuyla ilgili bilgiler içeren yazılı belgelerin ayrıntılı olarak taranması ve bu bilgilerden yeni bir bütünlük oluşturulması olmuştur (Creswell, 2002). Bu anlamda drabut isminin etimolojik kökeniyle ilgili Ermeni Dili ve Kültürü alanında uzman bir akademisyenden destek alınmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde Kemal Yıldırım ile yapılan görüşme ile Drabut çalgısı hakkında yapılan doküman taraması sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Kemal Yıldırım ile yapılan görüşmede ortaya çıkan konu başlıkları beş (5) soru altında toplanmıştır. Bundan sonraki bölümde Kemal Yıldırım ile yapılan görüşme soruları ile ve Kemal Yıldırım tarafından verilen yanıtlarına yer verilmiştir.

Soru 1: Drabut Çalgısı ismini nereden almıştır?

“Amasya'nın Merkez ilçesine bağlı Sarılar köyünde eskiden Ermeniler yaşıyordu. Sarılar köyünde rekreasyon ve mesire alanı

olan drabut bağları bulunmaktaydı. Drabut ismini buradan almaktadır.”

Soru 2: Drabut çalgısını kim yaptı?

“Samsun ilinin Çarşamba ilçesinde bir saz yapımcısı olan Neşet Usta... 1956 yılında bu aletten iki adet yapmıştık. Çeşitli yerlerde çaldık. Daha sonra da konservatuvara vermiştik. Drabut sazının hala muhafaza ediliyor olması beni çok mutlu ediyor.”

Soru 3: Drabut isminin kökeni nedir?

“Drabut, Ermenice bir isim ve sertlik anlamına geliyor. Sarılar köyü: Ermeni ayaklanmasından önce bu köyde Ermeni nüfusunun yoğun olduğu bilinmektedir. Bu zamanlardan kalma bir isim olan "dragup" un Ermenice 'den geldiğine inanılmaktadır. Bu isim hâlen köy halkı tarafından "Drabut" şeklinde kullanılmaktadır. Ermeni ayaklanmasından sonra köyde yaşayan Ermeniler köyü terk etmek zorunda kalmışlardır. Ermenilerden kalma evler ve bir kilise hâlen köyün bahçelerinde ayakta durmaktadır.”

Soru 4: Drabut çalgısının fiziksel özellikleri nelerdir?

“Sazın büyük bir teknesi var, tambur ağır bir saz. Biz daha hafif, kolay taşınabilen hem Türk halk müziği hem Türk sanat müziği çalınabilen bir saz olsun istedik. Böyle bir şey tasarladık, Samsun'un Çarşamba ilçesine gidip bu sazı yaptırдық. Şu elimde tuttuğum saz yetmiş yıllık bir saz. Gövdesini küçülttük, göğsüne deri koyduk, bildiğimiz bağlamanın perdelerini ekledik. Yumuşak, duygusal bir ses elde ettik ve bu saz mandolin, bağlama ve tamburun bir sentezi şeklinde ve hepsinin çıkardığı sesleri çıkarıyor... Bu sazla hem Türk halk müziği hem de Türk sanat müziği icra edilebiliyor.”

Soru 5: Bu çalgıdan dünyada kaç tane var?

“Bu sazdan dünyada iki adet var, orijinal sazlardan biri bu diğeri de Amasya Belediyesi Konservatuvarında.”

3.1. Drabut Çalgısının Özellikleri

Tekne kısmı kavak ağacından yapılmıştır, Gövde kısmında bulunan eşik bölümünde yayın balığı derisi kullanılmıştır. Tekne boyu 38 cm'dir. Tel olarak alta iki adet 0,18 ve bir adet ince sırma, ortaya iki adet 0,25, en üste de bir adet 0,18 ve bir adet kalın sırma takılır. Alt teller RE, orta teller SOL, üst teller LA olarak akortlanır.7 telli bir çalgıdır.

Şekil 4. Drabut çalgısı

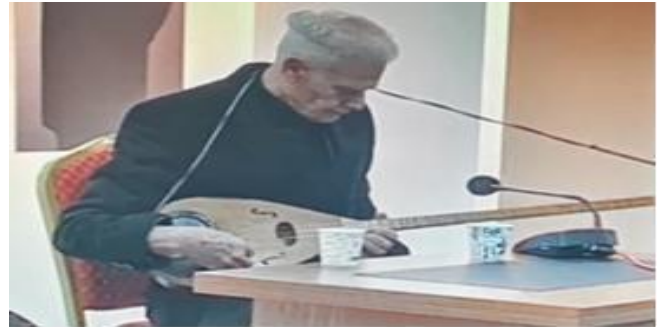
3.2. Drabut Çalgısının Amasya Halkının Sosyal ve Müzikal Yaşamındaki Yeri

Drabut sazının ilk yapıldığı dönemlerdeki müzik icralarındaki yeri ile ilgili Kemal Yıldırım ve Hamdi Apaydın hocalarımızla

yaptığımız görüşmelerde çalgının o dönemde yapılan konserlerde kullanıldığı, taşınmasının kolaylığı sebebiyle her türlü müzik etkinliğinde çalındığına dair bilgilere ulaşılmıştır. O yıllarda fotoğraf makinesinin çok yaygın kullanılmadığı ve fotoğraf çekme alışkanlığının bu denli fazla olmaması sebebiyle çalgının o dönemlerde konserlerde çalındığına dair sadece bir tane fotoğrafa ulaşılmıştır. Şehirde bulunan tüm yerel gazeteler, fotoğrafçılar ziyaret edilmiş ne yazık ki başka bir fotoğrafa ulaşılamamıştır. Çalgıyı tasarlayan diğer kişiler hayatta olmadığı için ve aileleri de yurt dışında yaşadıkları için iletişim kurulamamıştır.

Fotoğraf 1. Kemal Yıldırım'ın drabut çalgısıyla katıldığı müzik etkinliği (Kaynak: Kemal Yıldırım Arşivi)

Fotoğraf 2. Kemal Yıldırım Drabut çalgısı icra ederken (Kaynak: Kemal Yıldırım Arşivi)

Belediye konservatuvarı Müdürü İlhan Demirci ve Çalgı eğitmenleriyle yapılan görüşmelerde çalgının geçmişi ve Amasya kültüründeki yeriyle ilgili düşünceleri alınmıştır. Yapılan görüşmede günümüzde bu müzik aletinden sadece iki adet bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bunlardan bir tanesi Belediye Konservatuvarında sergilenmektedir. Demirci “elindeki drabutun Bestekâr Burhan Özbakır'ın kendisi için yaptırdığı ve sonrasında konservatuvara hediye ettiği çalgı” olduğunu ifade etmiştir. Demirci'ye “bu çalgının yöremize ait özel bir müzik aleti olduğu ve kuşaktan kuşağa bu kültürümüzün aktarılması konusunda desteklerini beklediğimizi” ilettiğimizde, kendisi “yöremizdeki çalgı yapım ustası olan Cengiz Topuz tarafından drabut çalgısının çoğaltılması suretiyle konservatuvarında bu çalgının eğitimine yönelik girişimlerde bulunacağı ve drabut'a konserlerde eşlik sazı olarak yer verileceğini” belirtmiştir.

Çalgı yapım ustası olan Cengiz Topuz ile yapılan görüşmede ise bu çalgı aletini ilk kez gördüğünü ve ilk olarak kendisi için bir tane

yapacağını belirtmiştir. Türk müziği icralarında kolaylık sağlayacağını ve aynı zamanda hem tambur hem bağlama sesi verebilmesinin çok farklı bir özellik olduğunu söylemiştir.

Belediye konservatuarı Müdürü İlhan Demirci ve Çalgı öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde çalgının geçmişi ve Amasya kültüründeki yeriyle ilgili düşünceleri alınmıştır. Yapılan görüşmede günümüzde bu müzik aletinden sadece iki adet bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bunlardan bir tanesi Belediye Konservatuarında sergilenmektedir. Demirci “elindeki drabutun Bestekâr Burhan Özbakır'ın kendisi için yaptırdığı ve sonrasında konservatuara hediye ettiği çalgı” olduğunu ifade etmiştir. Demirci'ye “bu çalgının yöremize ait özel bir müzik aleti olduğu ve kuşaktan kuşağa bu kültürümüzün aktarılması konusunda desteklerini beklediğimizi” ilettiğimizde, kendisi “yöremizdeki çalgı yapım ustası olan Cengiz Topuz tarafından drabut çalgısının çoğaltılması suretiyle konservatuarda bu çalgının eğitimine yönelik girişimlerde bulunacağı ve drabut'a konserlerde eşlik sazı olarak yer verileceğini” belirtmiştir.

Çalgı yapım ustası olan Cengiz Topuz ile yapılan görüşmede ise bu çalgı aletini ilk kez gördüğünü ve ilk olarak kendisi için bir tane yapacağını belirtmiştir. Türk müziği icralarında kolaylık sağlayacağını ve aynı zamanda hem tambur hem bağlama sesi verebilmesinin çok farklı bir özellik olduğunu söylemiştir.

4. Sonuç

Amasyalı dört müzisyen arkadaş Kemal Yıldırım, Cemal Yıldız, Hadi Çekin, Necmettin Kuba tarafından tasarlanan ve yaptırılan Drabut çalgısı ismi, Amasya'nın Merkez ilçesine bağlı Sarılar köyünde bulunan Drabut Bağları ya da çeşmesinden esinlenerek verildiği belirtilmiştir. Amasyalı dört müzisyen arkadaş, çizimlerini kendilerinin yaptığı çalgıyı şekil ve bazı özellikleri itibarıyla kopuz ve gövde kısmındaki deri itibarıyla de İklığ sazına benzetmişlerdir. Kemal Yıldırım, çalgıyla ilgili ismiyle ilgili yaptığı açıklamada drabut isminin etimolojik olarak Ermeniceden geldiğini ifade etmiştir. Ancak kelimenin kökeniyle ilgili yapılan araştırma neticesinde herhangi bir kaynaktan “drabut” ismine rastlanılmamıştır. Kelimenin kökeniyle ilgili Ermeni Dili ve Kültürü bölümünden bir akademisyenle yapılan görüşme ve araştırma neticesinde de kelimenin Ermeniceden geldiğine dair herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Türk müziğinin önemli çalgılarından olan tambur ve bağlama sazlarının bir sentezi olan bu müzik aleti hem Türk Halk Müziği hem Türk Sanat Müziği icra edilebilmesini kolaylaştıran özgün bir çalgıdır. Önceleri yalnızca küçük müzik dinletilerine eşlik etmekte olan drabut çalgımız sonraları konservatuarın bünyesinde düzenlenen konserlerde yerini almıştır.

Çalışma ve girişimler neticesinde drabut çalgısının kültürel bir miras olarak hatırlanması ve korunması noktasında farkındalık oluşturulmuştur. Bu bağlamda drabut çalgısı Amasya müzesinde sergilenmeye başlamıştır. Ayrıca Amasya Belediyesi konservatuarı konserlerinde bu çalgının orkestra da eşlik sazı olarak

kullanılmasına karar verilmiştir. Belediye konservatuarında drabut sazının dersleri verilerek çalgının tanınırlığı ve bu çalgıyı icrâ eden müzisyenlerin sayısının artırılması düşünülmektedir. Öte yandan Amasya İl Kültür Turizm Müdürlüğü ile drabut hakkında görüşme yapılarak çalgı aleti hakkında bilgiler verilmiştir.

Etik Beyan

Yazar çalışmasında Etik ilkelere uymuş olduğunu beyan etmiştir. Çalışma 1689B012274091 başvuru kodlu 2022 yılı 2204-B TÜBİTAK projesi kapsamında yürütülmüştür.

Finansman Beyanı

Bu çalışma TÜBİTAK tarafından teşvik ödülüne layık görülmüştür.

5. Kaynakça

- Abbasoğlu, Z. Y. (2023). *Kenzü't tuhaf: 14. yüzyıldan bir müzik risalesi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Asker, R., ve Asker, L. (2008). Kâşgarlı Mahmut ve 11. yüzyıl musikisi üzerine. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 4(3): 31-34.
- Aydın, M., ve Dündar, R. (2013). Amasya şehir tarihleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3): 971 – 990.
- Aziz, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri: Araştırma süreci ve tasarımı, veri toplama teknikleri, interneti kullanma, anket hazırlama, içerik ve söylem çözümlemesi, raporlaştırma*. Nobel Yayınları.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2): 368 – 388.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative*. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (3. Baskı)*. Eğiten Kitap Yayınevi.
- Çöl, C. (2017). *Yaylı tamburun türk müziğindeki yeri önemi ve kullanımı*. (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Dömbekci, H. A., ve Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141-160.
- Ergan, M. S. (1994). *Türkiye müzik bibliyografyası*. Kuzucular Ofset.
- Erkılıç, C. (1954). *Evlîya Çelebi*. Varlık Yayınları.
- Ezgi, S. (1948). Tanbur metodu makalesi. *musiki mecmuası*.
- Fezyoğlu, N. (2006). Türk dünyası'nda ve Anadolu'da kopuz. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12(31): 233-245.
- Gazimihal, M. (1947). *Konya'da musiki*. Halkevi Yay.
- Göher, F. (2021). Müzik tarihine ve kültürel müzikolojiye sunduğu katkılar açısından Bahaeddin Ögel. *Erdem*, 80: 43-66.
- İmîk, Ü., ve Haşhaş, S. (2020). Müzik nedir ve hayatımızın neresindedir. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 6(2): 196-202
- İzgi, Ö. (1977). Hunlar, göktürkler ve uygurlar'da geleneksel festival ve eğlenceler. *Tarih Dergisi*, 31:1-36.
- Karakaya, F. (2010). Tambur. *İslam ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tambur>

- Kuş, A. (2016). Henry John Van Lennep'e göre Amasya. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1): 253-276
- Menç, H. (2014). *Tarih içinde Amasya*. Amasya Belediyesi Kültür Yayınları.
- Ögel, B. (1978). *Türk kültür tarihine Giriş 4*. Kültür Bakanlığı.
- Ögel, B. (1987). *Türk kültür tarihine giriş-Türk halk musikisi aletleri*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özdemir, M. A. (2020). Geliştirilmiş bir çalgı olarak "İkliğ Ailesi" ve eğitim/öğretim süreçleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(107): 1-31.
- Özkan, İ. H. (1998). *Türk musikisi nazariyatı ve usulleri kudüm velveleleri*. Ötüken Neşriyat A.Ş.
- Paşaoğlu, S. (2009). Müzik kültüründe sözlü ve yazılı aktarım. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2): 143-159.
- Polat, M. (2019). Osmanlı şehzade sancağı Amasya'da fıkıh kültürü. *Amasya İlahiyat Dergisi*, (13), 167-203.
- Sarı, A. (2012). *Türk müziği çalgıları (Ud- Tanbur- Kanun-Kemençe)*. Nota Yayıncılık.
- Somakcı, P. (2016). Geleneksel Türk müziği'ne özgü çalgıların organolojik gelişimi. *Konservatoryum*, 3(1): 15-38.
- Şahin, İ., ve Emecen, F. (1991). *Amasya. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tekin, H. H. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(13), 101-116.
- Turan, F. A. ve Minavarkızı, A. P. (2016). Türk halklarının folklorunda müzik aletleri ve onlarla ilgili mitik alıntılar. *Bilig*, 78: 321.
- Uçan, A. (2000). Türk dünya'sında orta asya-anadolu müzik ilişkileri. *Erdem*, 12(35): 593-664.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınevi.